

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

5. lipnja 2014.*

„Konvencija o primjeni Schengenskog sporazuma – Članak 54. – Načelo ne bis in idem – Područje primjene – Rješenje o obustavi postupka i neupućivanju predmeta sudu koji je nadležan za donošenje presude koje je donio sud države potpisnice sporazuma zbog nedostatka dokaza – Mogućnost ponovnog otvaranja sudske istrage u slučaju pojavljivanja novih dokaza – Pojam osobe kojoj je ‚pravomoćno presuđeno‘ – Kazneni postupak u drugoj državi potpisnici sporazuma protiv iste osobe i zbog istog djela – Dovršetak progona i primjena načela ne bis in idem“

U predmetu C-398/12,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 35. UEU-a, koji je uputio Tribunale di Fermo (Italija), odlukom od 11. srpnja 2012., koju je Sud zaprimio 29. kolovoza 2012., u kaznenom postupku protiv

M.,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen (izvjestitelj), predsjednik vijeća, K. Lenaerts, potpredsjednik Suda, u funkciji suca četvrtog vijeća, M. Safjan, J. Malenovský i A. Prechal, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: A. Impellizzeri, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 12. rujna 2013.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Q. i R., C. Taormina i L. V. Mascioli, *avvocati*,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju G. Palatiella, *avvocato dello Stato*,
- za belgijsku vladu, T. Materne i C. Pochet, u svojstvu agenata,
- za njemačku vladu, T. Henze i J. Kemper, u svojstvu agenata,
- za nizozemsku vladu, C. Schillemans, M. de Ree, C. Wissels i B. Koopman, u svojstvu agenata,
- za austrijsku vladu, A. Posch, u svojstvu agenta,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, M. Arciszewski, M. Szpunar i M. Szwarc, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: talijanski

— za švicarsku vladu, D. Klingele, u svojstvu agenta,
— za Europsku komisiju, F. Moro i R. Troosters, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 6. veljače 2014.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 54. Konvencije o primjeni Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Belgijsko-luksemburške gospodarske unije, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju pregleda na zajedničkim granicama (SL 2000, L 239, str. 19.), potpisane u Schengenu 19. lipnja 1990. (u daljnjem tekstu: KPSS).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka koji je protiv M. pokrenut u Italiji, u pogledu istih djela kao i u usporednom istražnom postupku u Belgiji, zbog spolnog nasilja nad maloljetnim djetetom na belgijskom državnom području između svibnja 2001. i veljače 2004.

Pravni okvir

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

- 3 Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisana u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), u prilogu sadrži Protokol br. 7, potpisan u Strasbourgu 22. studenoga 1984. i ratificiran u 25 država članica Europske unije (u daljnjem tekstu: Protokol br. 7 EKLJP-a). U članku 4. tog protokola, naslovljenom „Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari“, određuje se kako slijedi:

„1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku iste države za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnoga stavka ne sprječavaju ponovno razmatranje slučaja u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom dotične države ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja.

3. Ovaj se članak ne može derogirati na temelju članka 15. [EKLJP-a].“

Pravo Unije

Povelja Europske unije o temeljnim pravima

- 4 Članak 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), naslovljen „Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen za isto kazneno djelo“, glasi kako slijedi:

„Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u Uniji u skladu sa zakonom.“

Protokol (br. 19) o schengenskoj pravnoj stečevini

- 5 U članku 1. i 2. Protokola (br. 19) o schengenskoj pravnoj stečevini, uključenoj u okvir Europske unije, u prilogu Ugovora iz Lisabona (SL 2010, C 83, str. 290.), među državama na koje se primjenjuje schengenska pravna stečevina navode se Kraljevina Belgija i Talijanska Republika.

Protokol (br. 36) o prijelaznim odredbama

- 6 Sukladno članku 10. stavcima 1. i 3. Protokola (br. 36) o prijelaznim odredbama, u prilogu UFEU-a, ovlasti Suda na temelju glave VI. UFEU-a, u inačici koja je na snazi prije stupanja Ugovora iz Lisabona na snagu, ostaju iste pet godina nakon dana stupanja na snagu tog ugovora, kada je riječ o aktima Unije koji su usvojeni prije stupanja na snagu tog ugovora, uključujući slučajeve kad su prihvaćene na temelju članka 35. stavka 2. UFEU-a.

Izjava na temelju članka 35. stavka 2. UFEU-a

- 7 Iz obavijesti o stupanju na snagu Ugovora iz Amsterdama, objavljene u *Službenom listu Europskih zajednica* 1. svibnja 1999. (SL L 114, str. 56.), vidljivo je da je Talijanska Republika dala izjavu na temelju članka 35. stavka 2. UFEU-a, kojom je ta država članica prihvatila nadležnost Suda za odlučivanje o prethodnim pitanjima na način predviđen člankom 35. stavkom 3. točkom (b) UFEU-a.

KPSS

- 8 Schengensku pravnu stečevinu čini prije svega KPSS. Glava III. KPSS-a, naslovljena „Policija i sigurnost“, sadrži poglavlje 3. koje nosi naslov „Primjena načela *ne bis in idem*“. Sukladno članku 54. KPSS-a, koji je dio poglavlja 3.:

„Protiv osobe protiv koje je sudski postupak pravomoćno okončan u jednoj ugovornoj stranci ne može se voditi postupak u drugoj ugovornoj stranci za ista djela pod uvjetom da je, ako je izrečena kazna i izvršena, trenutačno u postupku izvršenja ili se više, prema zakonima ugovorne stranke koja ju je izrekla, ne može izvršiti.“

Belgijsko pravo

- 9 Članak 128. belgijskog Zakona o kaznenoj istrazi (Code d’instruction criminelle; u daljnjem tekstu: CIC) određuje da će, u slučaju kad se za okrivljenika traži upućivanje sudu radi donošenja presude, „istražno vijeće odrediti obustavu postupka ako smatra da djelo ne predstavlja ni teško kazneno djelo ni kazneno djelo ni prekršaj, ili ako protiv okrivljenika ne postoje nikakvi dokazi“.

- 10 U članku 246. CIC-a navodi se:

„Okrivljenik za kojeg optužno vijeće utvrdi da nema razloga za upućivanje jednom od navedenih sudova, više neće moći ondje biti pozvan zbog istog djela, osim ako se ne pojave novi dokazi.“

- 11 Članak 247. CIC-a određuje:

„Novim se dokazima smatraju iskazi svjedoka, isprave i zapisnici koji nisu mogli biti podneseni optužnom vijeću na razmatranje, no koji su takve naravi da osnažuju dokaze koje je optužno vijeće smatralo preslabima ili da činjenicama daju nova obilježja korisna za utvrđivanje istine.“

- 12 Iz spisa je vidljivo da je Cour de cassation u Belgiji smatrao da članci 246. i 247. CIC-a ne uređuju samo obustavu o kojoj odlučuje optužno vijeće, već da se oni primjenjuju i na sve slučajeve u kojima su sudovi koji provode istragu, uključujući istražno vijeće, zaključili sudsku istragu odlukom o obustavi postupka.
- 13 Članak 248. CIC-a predviđa da u slučaju pojavljivanja novih dokaza službenik s istražnim ovlastima ili istražni sudac treba državnom odvjetniku nadležnom za žalbeni sud dostaviti preslike isprava i dokaza. Na njegov zahtjev predsjednik optužnog vijeća imenuje suca koji će po zahtjevu državnog odvjetnika pokrenuti novu istragu.

Talijansko pravo

- 14 Članak 604. talijanskoga Kaznenog zakonika predviđa da se za spolno nasilje počinjeno nad talijanskim državljanima, bez obzira na to što je ono izvršeno u inozemstvu, može suditi u Italiji.

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 15 M., talijanski državljanin, ima boravište u Belgiji, gdje je nakon nekoliko optužnih prijedloga koje je podnijela Q., njegova snaha, 2004. godine protiv njega pokrenuto nekoliko kaznenih postupaka za radnje koje predstavljaju spolno nasilje ili nedopušteno ponašanje spolne naravi, među kojima i napad na ćudoređe maloljetne osobe mlađe od šesnaest godina.
- 16 Navedene radnje navodno je počinio na belgijskom državnom području između svibnja 2001. i veljače 2004. nad svojom unukom N., rođenom 29. travnja 1999., uz sudjelovanje njegova sina O., oca osobe N.
- 17 Nakon provedenog istražnog postupka, tijekom kojeg su prikupljena i ispitana različita dokazna sredstva, istražno vijeće u okviru tribunal de première instance de Mons [prvostupanjskog suda opće nadležnosti u Monsu] (Belgija) rješenjem od 15. prosinca 2008. donijelo je odluku o obustavi postupka i neupućivanju predmeta sudu koji je nadležan za donošenje presude, a sve zbog nedostatka dokaza (u daljnjem tekstu: rješenje o obustavi).
- 18 U presudi od 21. travnja 2009. optužno vijeće u okviru cour d'appel de Mons [žalbenog suda u Monsu] (Belgija) potvrdilo je navedeno rješenje o obustavi. Cour de cassation [vrhovni sud] (Belgija) 2. prosinca 2009. odbio je žalbu podnesenu protiv te presude.
- 19 Istodobno s istragom koja se vodila na belgijskom državnom području te nastavno na optužni prijedlog koji je Q. podnijela talijanskoj policiji 23. studenoga 2006., protiv M. je pred Tribunale di Fermo [sudom u Femu] pokrenut kazneni progon, zbog istih djela spomenutih u točkama 15. i 16. ove presude.
- 20 Nakon istrage u kojoj je u bitnome ponovno izneseno sve što i u Belgiji, sudac koji vodi pripremno ročište naložio je upućivanje predmeta M. pred zajedničko vijeće tog suda radi donošenja presude.
- 21 M. se na raspravi održanoj 9. prosinca 2009. pred Tribunale di Fermo pozvao na presudu koju je 2. prosinca 2009. donio Cour de cassation i na načelo *ne bis in idem*.
- 22 Iako su priznali da su djela koja su bila predmet istrage u Belgiji i Italiji jednaka, državno odvjetništvo i odvjetnici osobe Q. osporili su da postoji presuda o meritumu koja bi imala učinak *res judicata* te su u tom pogledu istaknuli da rješenje o obustavi od 15. prosinca 2008. nije priječilo naknadno novo razmatranje slučaja uz iznošenje novih dokaza.

- 23 Sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku naveo je da spomenuto rješenje o obustavi ne priječi da se okrivljenika uputi u postupak radi donošenja presude, osim ako se protiv njega ne pojave novi dokazi, onako kako su definirani u članku 247. CIC-a.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev također ističe da prema belgijskom pravu do ponovnog otvaranja sudske istrage o novim dokazima može doći samo na zahtjev državnog odvjetništva.
- 25 U tim okolnostima Tribunale di Fermo odlučio je prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeće prethodno pitanje:

„Predstavlja li pravomoćna presuda o obustavi postupka koju je donio [sud] države članice Europske unije, potpisnice KPSS-a, nakon dugog istražnog postupka vođenog tijekom žurnog ispitivanja u okviru postupka koji može biti predmet ponovnog pokretanja uz podnošenje novih dokaza, prepreku pokretanju ili vođenju postupka koji se vodi o istim djelima i protiv iste osobe u drugoj državi potpisnici sporazuma?“

O prethodnom pitanju

- 26 Sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku pita treba li članak 54. KPSS-a tumačiti u smislu da se rješenje o obustavi postupka i neupućivanju predmeta sudu nadležnom za donošenje presude, koje u državi potpisnici sporazuma u kojoj je to rješenje doneseno priječi nova suđenja za ista djela protiv osobe na koju se odnosilo spomenuto rješenje, osim ako se protiv navedene osobe ne pojave novi dokazi, treba smatrati odlukom kojom se izriče pravomoćna presuda u smislu tog članka, što na taj način priječi nova suđenja protiv iste osobe za ista djela u drugoj državi potpisnici sporazuma.
- 27 Iz same odredbe članka 54. KPSS-a slijedi da se nijednoj osobi u državi potpisnici sporazuma ne može suditi za djela za koja joj je već bilo „pravomoćno presuđeno“ u drugoj državi potpisnici sporazuma.
- 28 Kako bi se utvrdilo predstavlja li određena odluka suda odluku kojom se pravomoćno presuđuje nekoj osobi u smislu navedenog članka, potrebno je uvjeriti se da je ta odluka donesena nakon razmatranja koje se ticalo merituma predmeta (u tom smislu vidjeti presudu *Miraglia*, C-469/03, EU:C:2005:156, t. 30.).
- 29 U tom pogledu Sud je smatrao da odluku pravosudnih tijela države potpisnice sporazuma temeljem koje je jedan optuženik pravomoćno oslobođen zbog nedostatka dokaza treba smatrati utemeljenom na takvom razmatranju (u tom smislu vidjeti presudu *van Straaten*, C-150/05, EU:C:2006:614, t. 60.).
- 30 Stoga valja zaključiti da se rješenje o obustavi koje je doneseno nakon istražnog postupka tijekom kojeg su prikupljena i ispitana različita dokazna sredstva treba smatrati utemeljenim na razmatranju koje se ticalo merituma, u smislu gore navedene presude *Miraglia*, s obzirom na to da ono predstavlja pravomoćnu odluku o nedostatnosti tih dokaza i isključuje bilo kakvu mogućnost da predmet bude ponovno otvoren na osnovi istog spleta indicija.
- 31 S tim u vezi, iz ustaljene prakse Suda proizlazi da, kako bi se za neku osobu moglo smatrati da joj je „pravomoćno presuđeno“ za djela koja joj se stavljaju na teret, u smislu članka 54. KPSS-a, progon mora biti konačno dovršen na način da predmetna odluka u državi potpisnici sporazuma u kojoj je donesena osigura zaštitu sukladno načelu *ne bis in idem* (u tom smislu vidjeti presudu *Turanský*, C-491/07, EU:C:2008:768, t. 32. i 35. te navedenu sudsku praksu).

- 32 Naime, odluka kojom se, prema pravu države potpisnice sporazuma koja je pokrenula kazneni progon protiv neke osobe, konačno ne dovršava progon na državnoj razini, u načelu ne može imati za posljedicu to da predstavlja procesnu prepreku eventualnom pokretanju ili nastavku kaznenog progona za ista djela protiv te osobe u drugoj državi potpisnici sporazuma (presuda Turanský, EU:C:2008:768, t. 36.).
- 33 Iz odluke kojom je upućen zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da je, nakon što je Cour de cassation 2. prosinca 2009. donio presudu, rješenje o obustavi steklo učinak *res judicata*. Progon stoga valja smatrati dovršenim, čime se tako na državnom području Kraljevine Belgije priječe novi kazneni postupci protiv M. za ista djela i na osnovi istog spleta dokaza kao što su oni koji su ispitani u okviru postupka koji je rezultirao tim rješenjem. Naime, u člancima 246. do 248. CIC-a određuje se da postupak može biti ponovno pokrenut samo na temelju novih dokaza, odnosno prije svega dokaza koji još nisu podneseni optužnom vijeću na razmatranje te koji mogu dovesti do izmjene odluke o obustavi.
- 34 Usto treba podsjetiti na to da, kao što je Sud zaključio u točki 40. svoje presude Bourquain (C-297/07, EU:C:2008:708) vezano uz presudu zbog izostanka, činjenica da je navedeni kazneni postupak prema nacionalnom pravu implicirao ponovno pokretanje postupka sama po sebi ne isključuje to da dotična presuda svejedno bude okvalificirana „pravomoćnom“ u smislu članka 54. KPSS-a.
- 35 Također valja istaknuti da pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen za isto kazneno djelo, navedeno u članku 50. Povelje i članku 54. KPSS-a, treba također tumačiti u tom smislu.
- 36 S tim u vezi treba najprije istaknuti da „pravomoćnost“ predmetne kaznenopravne odluke treba razmatrati na temelju prava države članice koja je tu odluku donijela.
- 37 Nadalje, mora se primijetiti da sukladno objašnjenjima o primjeni članka 50. Povelje, koja treba uzeti u obzir u kontekstu njezinog tumačenja (presuda Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, t. 20. i navedena sudska praksa), „u pogledu situacija iz članka 4. Protokola [br.] 7, [odnosno] primjen[e] načela unutar iste države članice, zajamčeno pravo ima jednako značenje i opseg primjene kao odgovarajuće pravo u EKLJP-u“. Naime, budući da se u članku 54. KPSS-a „pravomoćnost“ neke odluke suda, u cilju primjene načela *ne bis in idem* na eventualni progon koji se izvršava u drugoj državi potpisnici sporazuma, čini ovisnim o tome je li ta odluka pravomoćna ili nije, navedena točka iz objašnjenja u konkretnom je slučaju relevantna.
- 38 Međutim iz članka 4. stavka 2. Protokola br. 7 EKLJP-a proizlazi da načelo *ne bis in idem*, propisano u stavku 1. toga članka, ne brani mogućnost ponovnog razmatranja slučaja „ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama“, koji su takvi da bi mogli utjecati na rješenje slučaja.
- 39 U tom je smislu u presudi Europskog suda za ljudska prava Zolotukhin protiv Rusije (br. 14939/03, t. 83., 10. veljače 2009.) zaključeno da članak 4. Protokola br. 7 EKLJP-a „postaje relevant[an] na početku novoga kaznenog progona, kad je prethodna oslobađajuća ili osuđujuća odluka postala po svojoj snazi *res iudicata*“. S druge strane, izvanredna pravna sredstva ne mogu se uzeti u obzir u svrhu odlučivanja je li postupak pravomoćno okončan. Iako ta pravna sredstva predstavljaju nastavak prvog postupka, „pravomoćna“ priroda odluke ne može ovisiti o tome jesu li ona iskorištena (Europski sud za ljudska prava, Zolotukhin protiv Rusije, br. 14939/03, t. 108., 10. veljače 2009.).
- 40 U konkretnom slučaju, mogućnost ponovnog otvaranja sudske istrage u slučaju pojavljivanja novih dokaza, kako je predviđena u člancima 246. do 248. CIC-a, ne može dovesti u pitanje svojstvo pravomoćnosti rješenja o obustavi iz glavnog postupka. Naravno, ta mogućnost nije „izvanredno pravno sredstvo“ u smislu spomenute prakse Europskog suda za ljudska prava, nego podrazumijeva iznimno pokretanje, i to na temelju različitih dokaza, posebnog postupka, a ne obični nastavak postupka koji je već dovršen. Osim toga, imajući u vidu nužnost da se provjeri jesu li dokazi

predloženi u prilog ponovnom otvaranju doista novi, bilo koji novi postupak, koji se zasniva na takvoj mogućnosti ponovnog otvaranja protiv iste osobe i za isto djelo, može biti pokrenut samo u državi potpisnici sporazuma na čijem je državnom području navedeno rješenje doneseno.

- 41 Uzevši u obzir sva navedena razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 54. KPSS-a treba tumačiti u smislu da se rješenje o obustavi postupka i neupućivanju predmeta sudu nadležnom za donošenje presude, koje u državi potpisnici sporazuma u kojoj je to rješenje doneseno priječi nova suđenja za ista djela protiv osobe na koju se odnosilo spomenuto rješenje, osim ako se protiv navedene osobe ne pojave novi dokazi, treba smatrati odlukom kojom se izriče pravomoćna presuda u smislu tog članka, što na taj način priječi nova suđenja protiv iste osobe za ista djela u drugoj državi potpisnici sporazuma.

Troškovi

- 42 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 54. Konvencije o primjeni Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Belgijsko-luksemburške gospodarske unije, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju pregleda na zajedničkim granicama, potpisane u Schengenu (Luksemburg) 19. lipnja 1990., treba tumačiti u smislu da se rješenje o obustavi postupka i neupućivanju predmeta sudu nadležnom za donošenje presude, koje u državi potpisnici sporazuma u kojoj je to rješenje doneseno priječi nova suđenja za ista djela protiv osobe na koju se odnosilo spomenuto rješenje, osim ako se protiv navedene osobe ne pojave novi dokazi, treba smatrati odlukom kojom se izriče pravomoćna presuda u smislu tog članka, što na taj način priječi nova suđenja protiv iste osobe za ista djela u drugoj državi potpisnici sporazuma.

Potpisi